

Isimu Jamii

1. Saidi : Hallo.....Hallo....Huyo ni Bw. Mohamed?
Mohamed : Ndio...uko wapi...
Saidi : Shuleni...sasa...ulinifikishia ujumbe?
Mohamed : La. Parade ilikuwa imehitimishwa
Saidi : Sina credit. Nipigie tafadhali.
Mohamed : Sina pia, nitatuma sms
Saidi : Iwe saa hii eh?
Mohamed : Baada ya dakika tano
Saidi : Good day
Mohamed : Welcome

(a) Taja na uthibitishe sifa zinazojitokeza katika mazungumzo haya

(b) Eleza sababu za wazungumzaji kutumiambinu zifuatazo katika mazungumzo yao

(i) Mdokezo

(ii) Lugha mseto

2. Lugha ya kiswahili inakabiliwa na matatizo mengi sana. Yataje na kuyaeleza.

3. ***Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali yanayofuata:-***

Uchunguzi uliofanywa umeonyesha kuwa anasumbuliwa na uto mwingi mwilini. Uto unaweza kudondoshwa kwa kufanya mazoezi, kupunguza ulaji wa vyakula vya wanga na hata protini. Protini iwapo nyingi mwilini hugeuzwa kuwa glukosi ambayo huhifadhiwa mwilini. Hii huwa msingi wa unene pia ambao unahatarisha afya. Jamaa yake aliyeaga dunia alikuwa mgonjwa wa bolisukari ambayo inaweza kurithishwa. Kimsingi, lazima awe na welewa bora kabisa wa lishe. Mwenzake naye aliathiriwa na **aflatoxins** zilikuwa kwenye chakula alichokula.

(a) Sajili hii inapatikana wapi? Kwa nini?

(b) Taja sifa zinazohusishwa na sajili yenyewe

4. Fafanua mikakati mitano inayoweza kuchapuzwa kukua na kuenea kwa kiswahili nchini Kenya

- 5 (a) Ni mambo yapi yanayochangia kudidimia kwa Kiswahili nchini Kenya.

(b) Mambo haya yanaweza tatuliwa vipi?

6. a) Bainisha kwa kutoa mifano sifa **tano** za lugha ya vijana ‘**sheng**’

b) Fafanua changamoto **tano** zinazozuia maenezi ya haraka ya lugha ya Kiswahili

7. ***Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali yanayofuata:-***

Niaje wasee! Ma-holiday ndizo hizo tena. Najua ma-mission ni mingi! Lakini jo, mambo imebadilika ! Ni kubaya maze. Usifikirie kila kitu unaona ni reality, ukadhani ni gold ! Hiyo siyo real life maze ! Round hii maze ni “Ku-chill!” Usipige ma-stunts zingine zitakuacha uki-regret later! NI POA KU- CHILL au aje maze?

a) Bainisha rejista ya mazungumzo haya

b) Kwa kurejelea kifungu andika sifa za rejista hii.

c) Kwa nini watu hutumia lugha zaidi ya moja.

d) Orodhesha hatua tatu zinazoweza kuchukuliwa kusuluhisha matatizo yanayokumba Kiswahili nchini.

8. ***Soma mzungumzo yafuatayo kisha ujibu maswali :***

A : Ohh, dada Naomi

B : Dada Ruth (anamsogea kwa bashasha wanakumbatiana). Ahh Mungu asifiwe!

A: Asifiwe sana

B: Ehh dadangu, miezi ...mingi...sijakuona

A: dada wee...Nilitumwa huko kusini ...Kuwahubiria watu injili (mtuo mdogo)singeweza kukata...

B: Ehh, usiwe kama Yona

A: Habari ya siku nyingi?

B: Nzuri Mungu bado ameendelea kunibariki

A: Amen!

B: Nimeendelea kuiona neema yake

A: Amen! Asifiwe Bwana

B: Halleluya

A: Ni Mungu wa miujiza!

B: Amen. Hata nami nimeona neema yake

Bado niko imara katika wokovu katika siku hizi za mwisho

A: Amen !

B: Ni Mungu wa ajabu kweli !

A: Nilikumbana na matatizo lakini nikategemea sala

Kama Paulo na sila... Na nikashinda (anatua). Sikuweza kumpa shetani nafasi...maana ameshindwa

B: Ameshindwa kabisa

Maswali:-

(i) Hii ni sajili ya wapi ? Fafanua

(ii) Taja na ueleze sifa za sajili hii

(iii) Taja na ueleze mambo **mawili** muhimu yaliyosaidia katika maenezi ya Kiswahili
Afrika mashariki na kati

9. Bw. Mosuka : Mheshimiwa spika, naichukua fursa hii kuipinga hoja iliyowasilishwa na mbunge wa Mahira, mheshimiwa Kochaberi kuhusu suala la kuavya....

(a) Hii ni sajili gani?

(b) Eleza sifa za mazungumzo ya sajili hii

10. Eleza juhudi tano zinazotumika kukiendeleza Kiswahili

11. (a) Fafanua sifa za matumizi ya lugha katika muktadha wa maabadini

(b) Matumizi ya lugha yoyote ile huthibitiwa na mambo fulani. Fafanua **matano** kati ya hayo

12. **AZIZ** : Ingia 46! Adams mbao Kenyatta, railways beba! 46 Adams mbao kenyatta, railways!

SHIKU : Namba nane ngapi?

AZIZ : Mbao ingia, blue.

SHIKU : Nina hashuu.

AZIZ : Blue Auntie.

SHIKU : Sina.

AZIZ : Ingia. 46 Adams mbao, kenyatta railways gari bebabeba.

AHENDERA : Mimi sinako shirini. Chukuako tu kumi.

AZIZ : Dinga inakunywanga petrol mzee.

AHENDERA: Kumi mingi.

AZIZ : Haaya ingia twende. Driver imeshon twende.

Maswali

(i) Eleza muktadha wa mazungumzo haya

(ii) Taja sifa **sita** za lugha iliyotumika katika mazungumzo haya

13. ***Kifuatacho ni kifungu kifupi cha mazungumzo. Kisome kisha ujibu maswali yaliyoulizwa:-***

Mzee Oluoch :ni kweli hayo!

Mzee Mwenda : Ndio. Huyu mtoto wangu nimemsomesha mpaka akahitimu chuo kikuu na anafanya kazi ya uhasibu.

Mzee Oluoch : Na wangu amehitimu na sasa ana shahada ya uzamili. Yeye ni mhandisi mkuu. Chukua tu mbuzi hamsini na utukubalie kujenga uhusiano wa ukwe.

Mzee Mwenda : Je, mbuzi hao ni wa ‘mfuko’ au ni?

Mzee Oluoch : Kuna wa mfukothelathini na hao wengine ishirini.

Mzee Mwenda : Basi lete hao ulio nao. Wengine hamsini watabaki deni. Utakuwa ukinilipa polepole. Idhini yangu nimetoa ili mipango iendelee.

(a) Mazungumzo ya aina hii hutokea katika muktadha wa aina gani?

(b) Eleza sifa **nane** za lugha inayotumika katika wa aina hii